

یازان بسا وانین خرقان بخشی نین بندامیر
کندیمندن بیرینجی درجه‌لی عدله و کیالی
علی کمالی

فولکلور پارچا لاری

اورتا ایران تورک‌لری نین افله‌کی یوزلرجه‌گوزه‌ل شاعری‌وا ونلارین
مختلف بیجیم‌لرده شعرلری واردید. تیری - آیری ساحل‌لرده ده او، تورک‌لر
ین فرهنگی و مدنی اثرلری واردید، بورادا بندامیرکندیمندن آقای رحیم
جلالی سوبله‌ین سولچک‌لردن نشجه‌پارچا یا زیلمیشدید:

۱- شنگول - منگول

*****

بیرگئچی واریدی، اوچ دانا بالا دوغدو، بیری نین آدینی قوی‌دو
شنگول، بیری نین آدینی قویدو منگول، بیرینی ده کلبه‌درانگول.
بیرگون گئچی چولدن گلدی چا غیردی:
- شنگول، منگول، کلبه‌درانگول، قا پینی آچین،
ا مجکیمده سوت‌گتیرمیشم، دالیمدا اوت‌گتیرمیشم، آغزیمدا سوگتیرمیشم
گلین قا پینی آچین .

گئچی نین بالالاری گلیب‌قا پینی آچدیلار، سودو ویردی ا مدیلر، سویو
ویردی ایچدیلر، اوتو ویردی یقدیلر.
گئچی گئنه‌گئتدی چوله، قورد گلیب‌قا پینی چا لیب‌دئدی :
- شنگول، منگول، کلبه‌درانگول، قا پینی آچین.
ا مجکیمده سوت‌گتیرمیشم، دالیمدا اوت‌گتیرمیشم، آغزیمدا سو‌گتیرمیشم.
گلین قا پینی آچین .

گئچی نین بالالاری قا پینی آچدیلار قورد توتدو شنگولونان، منگولو
یئدی. اما، کلبه‌درانگول قا چدی کیردی کلبه‌یه، قورت‌گئدندن صونرا گئچی
گلیب‌دئدی ... قا پینی آچین. کلبه‌درانگول گوردو ننه‌سی دیر.
قا پینی آچار، گئچی دئیه‌ر: شنگولونان، منگول نشجه‌اولوبلا؟ کلبه
درانگول دئیه‌ر: ا ونلاری قورد یئدی. او دا کولابارین بوشادیر و تئز
نا بیدار، گئده‌ر گئور، قورد تونکده بولاما ق بیشیریری .
تونکین دامیندا بنا ایله‌ر تاپ - تاپ افیله‌مکه، قورد دئیه‌ردا مدا

نه تا پ - تا پ گلیرى؟ بولاما قىميمىن اىچى دولدۇ، گئچى دئىھەر بىلامى سىن
يىشمىسىن؟ قورد. دئىھەر :

باalam اولسون مندە دكىل
كلىد دكىل، دندە دكىل
گئچى دئىھەر :

كلىد دير و دندە دير
باalam اولسون سىنده دير
گئچى دئىھەر : گل گىددەك قاضى يانىنىا. قورد دئىھەر : گىددەك .

گئچى سودوندىن ساغار، فتىر يا پار، دولدورار داغا رحىقا، قورد دا
اوسورور بىرداغا رجىغا، گىددەرلىر قاضى يانىنىا، گئچى داغا رجىفيتى آچا ر
گوره ر فتىردىر، قورد داغا رجىغى نىن آغزىن آچاندا قاضى ساقالىنىن
بىرىيانى گىددەر، قاضى گئچى يە دئىھەر، سىن بويىنۇزلارين آپا ردىمېرتوتىسون
لار، قوردا دئىھەر، سىن دە آپا ر وئر، دىشلىرىن چكسىنلر، ايکى تىزىدە گىدىن
سو اىچىن، گئچى يە گىزلىينىن دئىھەر : سىن آغزىن دايىا سويا، اما، ايچەمە-
كىنن، قوى قورد اىچسىن، اوندان گىدىن جىڭ ائلهييىن، ائلهكى قاضى دئمىش
دى ائده رلىر، گىددەرلىر جىڭ ائده رلىر، گئچى وورا ر قوردون قارنى يېرىتىلاو
قوردون قارنىيىنان با لا لارىن چىخا ردىب، گۇتوروب، ائوه گلەر .
يىدى ، اىشدى، مطلبىيە يېتىشىدى .

٢- قرى

*****

بىر قرى وار ايدى، هەچ ائويىنى سوپورمىزدى، بىرگون سوپوردو، بىر
شاھى پول تا پىدى، آپا ردى، وىردى پېنيرە، گىندى قويدۇ تىندىرە، پېشىك
گلدى، يىندى. ووردۇ پېشىكىن باشى سىندى. پېشىك دە پېنگول آتدى قرى-
نىن گۈزو چىخدى، گىتدىلر قاضى يانىنىا :

دەندى : قاضى عمى عرضىم وار .

دەندى : بويور

دەندى : من هەچ ائويىم سوپورمىزدىم .

دەندى : او، سىنин پېنتى لىكىيىندى دير .

دەندى : بىرجه گون سوپوردوم

دەندى : او، سىنин تەمىزچى لىكىيىندى دير .

دەندى : بىرجه شاھى پول تا پادىم .

دەندى : او، سىنин بختىيىندى دير .

دەندى : آپا ردىم وىردىم پېنيرە

دئدى : دىشىن با باى دىر قرى .
 دى : گتدىم، قويىدوم تىندىرە .
 دئدى : او، سىينىن سلىقەلىكىنдин دىر .
 دئدى : پىشىگ گلدى، يىلىدى .
 دئدى : دوزۇن دا دىيردى قرى .
 دئدى : من ووردوم، اونون باشى سىيندى . دوردو چىمراق سالدى، گۈزومو
 چىخا رتدى .
 دئدى : گۈزويمه سورمه چكىردى قرى

۳- بېرىھ

*****

بېرى دانا بېرى وارايدى، قىشدا، قار گلەندە، چىخا ر دام تۈككە،
 اولەر، بىت بىنا اىلەر باشىنا كول صووورماغا، قارقا گلەر دېيەر
 نەيە كول صوووروران ؟ دېيەر :
 - بېرىھ تكىن اىكىت اولە، بىت باشىنا كول صووورار، قارقا دا قانا دىن
 يولا، سوگوت، دېيەر : نەدن قانا دىن يولورسان ؟ دېيەر :
 - بېرىھ تكىن اىكىت اولە، بىت باشىنا كول صووورا، قارقا قانا دىن
 يولا، سوگود ده يارپاقىن تۈكۈر
 كىچى گلەر اونون دىبىننە يا يىيلار، دېيەر : نەدن يارپاقىن تۈكمۇس ؟
 دېيەر :
 - بېرىھ تكىن اىكىت اولە بىت باشىنا كول صووورا، قارقا قانا دىن يولا،
 سوگود ده يارپاقىن تۈكە، كىچى ده وورا اوز سوينزۈزۈن سىندىرلار كىچى
 كىشەر چىمددە سو اىچە، چىشمە دېيەر : نەيە بويىنزوون سىندىرمىسىن ؟
 كىچى دېيەر :
 - بېرىھ تكىن اىكىت اولە، بىت باشىنا كول صووورا، قارقا قانا دىن يولا،
 سوگود يارپاقىن تۈكە، چوخدور كىچى وورا بويىنزوون سىندىرلار ؟ چىشمە ده
 سوينزۈزۈن قورودار، كىنیز گلير چىمەدن سو گوتورە، گۇرەر چىمەنىن سوپىو
 قورو يوبىدور، دېيەر : چىشمە، نەدن سوينزۈزۈن قوروتىموسان ؟
 چىشمە دېيەر :
 - بېرىھ تكىن اىكىت اولە، بىت باشىنا كول صووورا، قارقا قانا دىن يولا،
 سوگود يارپاقىن تۈكە، كىچى بويىنزوون سىندىرلە، چوخدور من سوپىومىسو
 بورودا م ؟

کنیزدە وورا ر کوزه نى سیندیرار، گلەر اشە خانم دئىھەر: نەيە
کوزه نى سیندیر مىسان ؟
کنیز دئىھەر:

- بىرەتكىن اىكىت اولە، بىت باشىنا كول صوورا، قارقا قانا دىن يولە،
سۇگوديا رىپا قىن توکە، گىچى بويىنزو زون سیندیرا، چىمە سوپيون قورودا، چوخ
دور من وورا م کوزه نى سیندیرا م ؟ خانم دا امچى لرىن يا پار تندىرە
آقا گلەر خانمدا ن صورو شور: نەيە امچى لرىن تندىرە يا پىمىسان ؟
دئىھەر:

- بىرەتكىن اىكىت اولە، بىت باشىنا كول صوورا، قارقا قانا دىن يولە،
سۇگود يارىپا قىن توکە، گىچى بويىنزو زون سیندیرا، چىمە سوپيون قورودا،
كىنیز کوزه نى سیندیرا، چو خدور من امچى لرىمى تندىرە يا پام ؟
آقا دا گۇتوردو كوسو سو خدو اوز... نە يېڭىدى، أىيچىدى، مطلبىنى
يېتىشىدى.

۲- قرى و داناسى

بىر قرى وارا يىدى، بىر داناسى وارا يىدى، بىرگون داناسىن آپاردى
سووارا، اياقى بوزبوز نىكىن آخىدى، دىشىدى:
- بوزبوز نىك، نە گوجلوين، نە گوجلو؟
دىشىدى: گوجلو اولسا يىدىم، گون منى ارىتىمىزدى.
دىشىدى: گون، نە گوجلوين، نە گوجلو؟
دىشىدى: گوجلووا اولسا يىدىم، بولوت منىم قابا قىيم كىسىزدى.
دىشىدى: بولوت، نە گوجلوين، نە گوجلو؟
دىشىدى: گوجلو اولسا يىدىم، اوت منىن ياخمازدى.
دىشىدى: ياخمازدى، نە گوجلوين، نە گوجلو؟
دىشىدى: كوجلو اولسا يىدىم، اوت منىن كۈغرىمىزدى.
دىشىدى: اوت، نە گوجلوين، نە گوجلو؟
دىشىدى: گوجلو اولسا يىدىم، گىچى منى يېلىزدى.
دىشىدى: گىچى نە گوجلوين، نە گوجلو؟
دىشىدى: گوجلو اولسا يىدىم، قورىد منى يېلىزدى.
دىشىدى: قورىد، نە گوجلوين، نە گوجلو؟
دىشىدى: گوجلو اولسا يىدىم، كۈپك منى قا والا ما زدى.

دئدى : كۈپ نە گوجلوين، نە گوجلو ؟

دئدى : گوجلو اولسا يىديم، قرى ننه، كوسوودان بورنومون اوجوندان وورمازدى .

دئدى : قرى ننه نە گوجلوين، نە گوجلو ؟

دئدى : گوجلو اولسا يىديم، سىچان منيم داغا رجىفيمى دلمىزدى .

دئدى : سىچان نە گوجلوين، نە گوجلو ؟

دئدى : گوجلو اولسا يىديم، پىشىك منى يىشمىزدى .

دئدى : پىشىك نە گوجلوين، نە گوجلو ؟

دئدى : گوجلو منم گوجلو من دمير داراق ديشلى من

كىندىلە آستى يېيلاقىم كورسو آستى قېشلاقىم

آروادلار يارما آشى اودا منيم قويماقىم

٥ - تولكو

*****

بىردا نا تولكو وارا يىدى، دولانا - دولانا گىندەردى، گىندەر چاتار
بىردا نا خوروزا ،

دئىهير : تولكو قارداش هارا گىندىرەن ؟

دئىهير : كوفت تولكو، زهرما ر تولكو، نىچە دئمە دىن حاجى تولكو ؟

دئىهير : حاجى تولكو هارا گىندىرەن ؟

دئىهير : مكەيە گىندىرەم .

دئىهير : منى دە آپاردا ؟

دئىهير : گل گىندەك .

ها گىشت - ها گىشت، گىندەرلىر، چاتارلار بىردا نا كىلىك، كىلىك دئىهير :
- تولكو قارداش هارا گىندىرەن ؟

دئىهير : كوفت تولكو، زهرما ر تولكو، نىچە دئمە دىن حاجى تولكو ؟

دئىهير : حاجى تولكو هارا گىندىرەن ؟

دئىهير : مكەيە گىندىرېك .

دئىهير : منى دە آپاردا ؟

دئىهير : گل گىندەك .

ها گىشت - ها گىشت، گىندەرلىر چاتارلار بىر ھوب - ھوب - ھوب
دئىهير : تولكو قارداش هارا گىندىرەن ؟

دئىهير : كوفت تولكو، زهرما ر تولكو، نىچە دئمە دىن حاجى تولكو ؟

دئیه ر : حاجی تولکو هارا گندیره ن ؟

دئیه ر : مکه يه گندیریک .

دئیه ر : منی ده آپار ران ؟

دئیه ر : گل گنده ک .

هاگشت - هاگشت ، گشده رلر چاتار لار ، بیردانا با قرى قارایا ،

دئیه ر : تولکو قارداش ، هارا گندیره ن ؟

دئیه ر : کوفت تولکو ، زهرمار تولکو ، نشجه دئمه دین حاجی تولکو ؟

دئیه ر : حاجی تولکو هارا گندیره ن ؟

دئیه ر : مکه يه گندیریک .

دئیه ر : منی ده آپار ران ؟

دئیه ر : گل گنده ک .

هاگشت - هاگشت ، گشده رلر چاتار لار تولکونون دلبگینه .

دئیه ر : خوروز قارداش ، سن گئچ دیپ پایادا او تور ، ککلیک قارداش سن
بویان پایادا ، هوپ - هوپ قارداش سن ده او بیری پایادا ، با غری قارادا
آشاقا پایادا

اولار گچیب ، او تور ارلار ، اما با غری قارا هرنه ائیله ر گچمز .

دئیه ر : خوروز قارداش سن کنا هلا ریندان آری او لموسان گندیره ن مکه يه
دئیه ر : تولکو قارداش منده نه گناه وار ؟

دئیه ر : سنین گناهین بودور ، آلا قارانقیلیقدا ، دوروب بانگلاییران ،
ایکی جانلى آروا دلاری یوخودان ائیلیرسن ، بو سنین گناهین .

دئیه ر : منی خدا بوجور یارادیب ، منیم گناهیم نه دیر ؟

تولکو بیتمز توتار خوروزون با شینی قوبه رار ، اوندان دئیه ر
- ککلیک قارداش سن کی ، ایستیره ن مکه يه گشده ن گناهدا آرینمیسان ؟

دئیه ر : تولکو قارداش ، منده نه گناه وار ؟

دئیه ر : سنین گناهین بودور امام حسین (ع) شهید اولاندا ، دیمدیگین
ایله دیرتا قلارینی اونون قانیندان بویادین .

دئیه ر : منی خدا بوجور یارادیب دیر ، منیم گناهیم نه دیر ؟ تولک - و
بیتمز ، توتار ککلیگین ده با شینی قوبه ریر ، او ز دونده ریر هوپ - هوپا

دئیه ر : هوپ - هوپ قارداش سن کی ، ایستیره ن گشده ن مکه يه آیا گناه -
دان آرینمیسان ؟

دئیه ر : تولکو قارداش ، منده نه گناه وار ؟

دئيەر : سنين ده گناھين بودور کي، حضرت سليمان (ع) اولنده اونون تا جين اوغورلايىب، قويىوسان اوز باشينا .

دئيەر : خدا مېي بوجور يارادىيىدىر، منيم گناھيم نەدىر؟ تولكۇ بىيتىز توتار اونوندا باشىنى قوپا رار، اوزون دوننە رىر باغرى قارا ياسىتىز ئەن كەنەن مەكەيە آيا گناھ

ـ دان آرىنەمىسا ؟

دئيەر : تولكۇ قارداش مندە نە گناھ وار؟

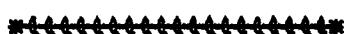
دئيەر : سنين ده گناھين بودوركى، بىول قىراقىندا پوتا دىبىيىندا ياتىرالار، تا جىلارىن يابوـ قاطىرلارى گىچەندە بىردىن اوجوران، اولاـر هولكوب تاماـم حىنس، جوـواللارى توكولور، بودا سنين گناھين .

دئيەر : منى خدا بوجور يارادىيىدىر، منيم گناھيم بەدىر؟ تولكوبىيتىز آفرىزىن آتار كى، اونو توتىسون باـغرى قارا اـوچار گىـنـدـەـر، تولـكـوـ دـوـزـهـلـرـ اـوـنـونـ آـرـدـىـنـاـ، اـوـيـانـدـاـنـ جـادـهـدـىـنـ بـىـرـ آـتـلىـ چـىـخـارـ، آـتـلىـ نـىـنـ آـرـدـىـنـداـ بـىـرـ دـانـاـ تـازـىـ وـارـاـيـدىـ، تـازـىـ ذـوزـهـلـىـ تـولـكـونـونـ آـرـدـىـنـاـ، آـپـارـىـرـ تـەـرـ بـىـرـ دـانـاـ اـمـاـمـاـدا~اـيـاـ، تـولـكـوـ دـئـيـەـرـ :

ـ اـمـا~مـا~دا~ج~ان~ من~س~ن~ى~ آـلـلـاد~يـر~د~ي~م~ . قـارـقا~ دـكـىـلـم~ قـوزـوم~ اـوـلـا~، جـوـلـا~ دـكـىـلـم~ بـىـزـىـم~ اـوـلـا~، اـتـلىـكـىـم~ يـوـخ~ يـا~غـىـم~ اـوـلـا~ .

ـ اـم~ا~م~ا~دا~دا~ن~ چ~ى~خ~ار~، گ~ۇ~ر~ه~ر~ ت~از~ى~ ق~ى~ي~ن~ى~ن~ ا~و~س~ت~ون~د~ه~ د~و~ر~و~ب~ د~و~ر~، تـولـكـونـوـ گـۇـرـەـنـدـەـ دـوـزـهـلـرـ ا~و~ن~ون~ آ~ر~د~ى~ن~ا~، تـولـكـو~ ق~ا~چ~ار~ گـىـرـەـر~ا~م~ا~م~ا~دا~دا~ي~ا~ دـئـيـەـرـ : اـم~ا~م~ا~دا~دا~ج~ان~، عـەـد~ا~ل~س~ون~، ت~از~ى~ ق~ى~ي~ن~ى~ن~ ا~و~س~ت~ون~د~ه~ د~و~ر~و~ب~ د~و~ر~، گـىـرـقـوز~ آ~پ~ار~، آ~ر~شـىـن~ گـىـتـىـر~، بـىـز~ آ~پ~ار~، تـونـنـك~ گـىـتـىـر~، يـا~غ~ آ~پ~ار~، اـم~ا~ بـو~ دـفـعـه~ اـم~ا~م~ا~دا~دا~ ا~و~ن~ون~ سـو~ز~و~ن~ه~ گـىـتـىـز~، ت~از~ى~ گـلـە~ر~، تـولـكـونـو~ تـوتـار~ بـوـغـار~، يـىـدى~، اـشـىـشـىـدى~، مـطـلـبـىـنـه~ يـىـتـىـشـىـدى~

ع - تولكۇ و قارقا

بـىـر~ تـولـكـو~ و~ بـىـر~ قـارـقا~ قـارـدا~شـلىـق~ اـوـلـدـولـار~، تـولـكـو~ دـىـدى~ بـقاـرـقا~ قـارـداـش~، بـو~ گـىـچـە~ مـنـه~ قـوـنـا~قـان~، بـىـر~ آـز~ بـولـامـاق~ بـىـشـىـرـىـب~، تـوـكـىـدـو~ قـىـيـنـىـن~ ا~و~س~ت~ون~ه~، ا~و~ز~و~ تـىـز~ تـىـز~ بـىـر~ دـىـلىـن~ چـىـكـىـدى~ يـىـدى~، قـارـقا~ آـج~ قـالـدى~.

بىرگون ده قارقا تولكۇنۇ قۇناق اندىپ بېير آز او ماچ آدى، توڭدو گەوهن اوستە، تولكۇ گلدى دىلىنى چە گەوهنин تىكانلارى دىلىنى باشدى. يېيەبىلمەدى، قارقا تئر- تئر دئمدىگى ايلن او ما جى دۇشوردو . بىرگون تولكۇ دىدى بىرداش كل من سە يىرده گىتمىاق اوگىرەدىم، تولكۇ بىر طابىن او جونو با غلار اوز قىچىنە آپارار بىر وركلېكە سورودور، قارقا نىن تامانى دلارى سوورولور. دىئىھەر: قارقا قارداش، يېرەن ئىرىدەن ؟ بىر مەت دە آرادان گىشەر، قارقا دىئىھەر: تولكۇ قارداش كل من دە سەنە گۈركە گىتمىك اوگىرەدىم. طابىن بىر او جونو با غلار اوز قىچىنە، بىر او جونو دا تولكۇ قىچىنە، گىدەرە چەر يوخارى دىئىھەر: تولكۇ قارداش، دونيا نە قىدەر گۈزونە گلىر ؟ دىئىھەر: بىر غلبىرجىك، اوردان طابى اوز قىچىنەن آچار، تولكۇ اوز او زونە دىئىھەر، سوپا دوشىم بوغوللام، يېرە دوشىم داغىللام، بىر دانا آتلى كوركۇنۇ سالمىشىدى يېرە چۈرە كېپىرىدى، گۈرەر بىرزاڭ گويندن گومبولايا - گومبولايا گلىر. تولكۇ دىئىھەر: يَا كورك اوستو يَا سامانلىق، آتلى قورخودان آتى مېنر گىشەر، تولكۇ دوز دوشى كوركۇن اوستو، كوركۇ گۇتۇرور چولانىر، اوياندان دا گۈرەر، قورد گلىرى . قورددىئىھەر: - تولكۇ قارداش بو كوركۇ هاياندان آلمىسان ؟ دىئىھەر: گىتمىشىدىم خراسان، خراساندا آلمىشا م دىئىھەر: كل بو كوركۇ سات منه دىئىھەر: اوزومون كورك قىئىرماق اليمىن گلەر، اون درى دن بىر كورك قىئىرمەن .

قورد گوندە گىشەر اىلىيات اىچىنەن بىردا نا او كىچ كىتىرەر، تولكۇ اتىنى يېيەر، درىنى آتار خىرە، بىرگون قورد دىئىھەر: تولكۇ قارداش نىچەدرى دە كەمىن دىر ؟ دىئىھەر: ايکى درى دە قالىبىدىر. نىچەگون گىچەر، تولكۇ بىر گون گۈرەر، بىر آتلى گىشىرى چىكىنىنە دە بىر دانا كورك وار، دىئىھەر: - قورد قارداش كوركۇو قا يېرىپ كىتىرىپىرىدىم كى، او آتلى اليمىن آلدى، قورد دوزەلىر آتلى نىن آردىنا آتلى نىن دا توفىگى وارايدى بىر كولله وورار قورد اولر. يەدى، اۋىشىدى، مطلبىنە يشتىشىدى.

٧ - تولکو و دگیرمانچی

*****

بیر تولکو و ارادیدی، گوره ره‌ها و چوخ صووقدور، دئیه‌ر: پروردگارا بو گنجه من هارادا گندیم، قالیم او شاما بیم؟ گوره بیردانا دگیرمان- دان ایشیق چیخیری گله‌ر دگیرمانچی یا دئیه‌ر: قاپینی آج گلیم ایجه‌ری، او دا قاپینی آچار، تولکو گله‌ر ایجه‌ری، گوره دگیرمانچی کالا فتیر یا پیری، کالا فتیری شامدا یقیه‌رلر، دگیرمانچی نین بیردانا کورکو و ارادیدی، جولانیب یا تارلار، دگیرمانچی یا دئیه‌ر: آدین نه دیرو؟ دئیه‌ر: منیم آدمیم سلیمانخان دیر، دئیه‌ر سلیمانخان سن منه چوخ یاخشیلیق ائله‌دین، من گره‌ک خجالتالیقیندان چیخام، دئیه‌ر: پا دشا هین قیزین ایستیره‌ن آلام سنین اوچون؟ دئیه‌ر: ایستیره‌م، تولکو گندھر شاهین قاپی سینی سیله‌ر- سوپوره‌ر، شاه دئیه‌ر: حیوان سنین مشکل ایشین نه دیر، بورانی سیلیب- سوپوروسن؟ دئیه‌ر: والله عرضیم بودور سلیمانخانی نوکرچیلیقه قبول ائله‌مین قیزی تامام افیله‌ر سلیمانخانا، گله‌ر سلیمانخانا دئیه‌ر: جیبینده بېش تومن پول وار؟

دئیه‌ر: وار، گندھر دئیه‌ر: قبله‌عالم ساغ اولسون، سلیمانخان دئیری کیله‌ایزی وئرین، پول اولچک، کیله‌نى گتیریر، او بېش تومن- لیکی قویار ایچینه، او دا دوشر يېرە، دئیلرلر تولکو بىگ پولون دوشدو، دئیه‌ر: مگر بیزیم پولا احتیا جیمیزوا دیبر؟ کیله‌نى بیراز گزدیمیره ر پارار قویاریغینه، گینه گله‌ر دئیه‌ر سلیمانخان جیبینده ایکی تومن پهول وار؟ دئیه‌ر وار، قاییدار گله‌ر دئیه‌ر: قبله‌عالم ساغ اولسون سلیمانخان دئیری کیله‌ایزی وئرین ایکی تومنلیک اولچک، کملەنى گتیریب او ایکی تومنلیگی قویار ایچینه، او دا دوشر يېرە، دئیه‌رلر تولکو بىگ پولون دوشدو، دئیه‌ر: مگر بیزیم پولا احتیا جیمیز واد دیبر؟ گفنه کیله‌نى بیراز گزدیمیره، گتیره رقویار يېرینه.

بیرگون شاه دئیه‌ر: تولکو بىگ گوروم آخ منیم کوره‌کنیم نه جور آدامدور؟ گلیر دئییر سلیمانخان قئین آتان سنی ایسته بیب دیر، گله‌ر لر بولدا بیر چایا چاتارلار، دگیرمانچی سالار سویا، توتار آپارار قو- یار بیر قایانین دیبیندە، گله‌ر دئیه‌ر: قبله‌عالم کوره‌کنین گلیردی، آتینى، لبا سینى سئلن آپاردى، خدا وسیله سالدى او زونو توتدوم، بیردست

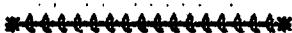
لباس وئرەرلر، بىردا نا آت وئرەرلر، آپارار، سليمانخانا دېيەر لباسى كىشى، بىلمىز كىشى، بىرچور- هرجور كىيدىرىتى، مىندىرىتى آتا، كۇتۇرۇر كىتىر- يىر، دېيەر شاھلىق ادبىن يېرىنە كىتىر، كۇردون سلام وئر بىلەسىنە، سليمانخان سلام وئرەر، كۇرەر پېس آدام دكىيل، دېيەر كۇرەك غذا يەعمگى نەجوردور؟

تولكو تا پشىرمىشدى بىر تىكەدن علاوه يئەمە، بىر تىكە كۇتسۇرەر چكىلەر دالى، كۇرەرلر پېس آدام دكىيل، كىتىرەرلر قلىان چكە، بىرپوك دا قلىان چكەر. چكىلەر دالى، آپارالار آپرى اوطاقدا يەرىن سالارلار، كۇرەلر ياتماغانى نەجوردور؟ يېرىنە كۈل دوشمىشلر، اوهەلەتىب كۈل - لوى خرابا ئىدەر. تولكو اوز- اوزونە دېيەر كىدىم كۇروم ساغ عمللى ياتىپدىپ؟ كۇرەر خەپپىر، كىندەر بىر آز كۈل آلىپ كىتىرەر بىزەر بونۇن يېرىنە دېيەر ھە وقت گىلدىلەر قاپىنى آچالار، يَا واشجا كىل كىرىپتەرىيە ئەلە ئىيلەر. كۇرەرلر قىشكى ياتىپدىپ. بىر دانا گوللەردىن خرابا ولما- بىبب- تولكو دېيەر: قبلە عالم ساغ اولسۇن بىزىم دە ايشيمىز، كوجومۇز واردىپ، اىستىرىك كىندەك قىزە طوى اىدەرلر، كىتىرەرلر، تولكو دوشىر قاباغا دېيەر: منىم داها ايشىم يوخىدور، منىم ايشىم بويودور قىزى آلام. دېيەر تولكو قارداش، باشىنا دولانىم، كۇزوپە دولانىم، من بولارى هارا يَا آپارىم، دكىيرماندا سۇواي آپرى يېرىم يوخ - ائو اشىك دەكى قاپىرە بىللىم، دېيەر بىن من قاباقدا كىندەرم، اگر توتون چىخدى بىل ياخشىدىپ. اگر توتون چىخمادى، بىل ھە سنى اولدۇرەرلر، ھە منى. گلەر كۇرەر بىر حامام باشىندا قىرخ دانا حارامى باشى وار، قىرخ دانا تازان دەلى پېلىۋو، حارامى باشىلار تولكونو كۇرەنە، دېيەرلر، آى تولكو خالا اوغلۇ ھايىandasان؟ كۇرسىمىرەن؟ دېيەر من سىزە مۇشتولوق گىتىرمىش. دېيەرلر نە مۇشتولوقو؟ دېيەر دورون باخىن كۇرون لوك دېينىڭ طرفىينىن نە قىدەر آتلۇ گلىرلۇ اولدۇرەلر بىلەنىزى.

دېيەرلر: نەيە؟ دېيەر والله نە بىللىم؟ حارامى باشىلارى كىرەر لر حامام تا ياسى نىن آستىنا، تولكو بىك كىربىتى چكەر، تا ياسا اود- وورا ر. سليمانخان دستگاهى شاھ دستگاهىندا علاوه دىپ، قىرخ دانا قازان دەلى پېلىۋو، ھە بىرى نىن اوستوندە بىر قوزو لشى، بىرھفتە يە جن يېرىلر! يېچىلر، قۇناقلار داغىلىپ كىندەرلر.

بىرگون سلىمانخان طاس - فوطانى قولتوقونا ووروب، حاما ما گلەر
 گورەر تولكۇ حاما م كۆچاسىندا ياتىب، اونا خيال اولويدور، سىلمەنر
 تونكچى گل بىنجىسلېقى آپار آت چولە، تولكۇ دئىھەر: دىكىرما نچى كوبك
 اوغلۇ من اولمۇشى مىرى؟ خانم پىنجرەدىن باخىردى بوسۇزو اشىتىدى، دىيىر
 من پادشاھ قىزى اولام، گلەم دكىيىمىنچى يىا؟ باشماقلارين وورار قولتۇ-
 قونا چىخار گىشەر سلىمانخان دئىھەر تولكۇ قارداش، باشينا دولاننىام
 كىفت آروا دى قىيتار، دورار كىدەر آروا د سوراغىينا، دئىھەر: اوى!
 - نخىيرچى كوبك قىزى هارا گىشىرىن؟ آروا د دئىھەرمىر من نخىيرچى
 قىزى يىم؟ دئىھەر: ائلە منيم لفظىم بوجوردور، آروا دى قىيتارا رىكتىرر
 يىدى، ايشدى، مطلبىيەن يېتىيىشدى.

٨ - جىھىلى دون

بىردا نا قوش وارا يىدى، گىشەر اشىنەر، بىردا نا چىتل
 تا پار، آپارار وئەر، عا ما سعلى يانبىق جاپانا، دئىھەر بىونوچا پكىنا،
 چاپماسان چاپاندا نگىن چېخاررا م، او، چاپار، گتىرەر، دئىھەر با با دافى
 (جولاھ) توخوكونا، توخوماسان توخوندا نگىنى چېخاررا م، او دا توخور،
 گتىرەر فاطما ساجى (خباط) يانسنا، دئىھەر: فاطما ساجى بونو توتكو-
 نان (بىچىكىن) توتماسان، توتا ندانگىنى چېخاررا م، او دا توتسار،
 گلەر دئىھەر: مسمە با جى بونو گىشىرىگىن، گىشىدەر، مەسىن، گىشىدىردا ن-
 گىنى حىخاررا م، او دا گىشىدىرەر، گلەر دئىھەر: گلستان با جى گل آل
 بونون دوگىمەسىن گىچىرتىكىن، گىچىرتىمەسىن، گىچىردا نگىن چېخاررا م،
 او دا گىچىرەر، اوندان گلەر قارقا يانىندا، دئىھەر: قارقا - قارقا
 حىصلى دونوما باخ، باخ، دئىھەر: وئر من دە گىسىم، گوروم ياخىدىرى
 كى، گىشىم من دە بىدا نا آلام، گىشىرەر، اوچار گىشەر، قوش آغلايما -
 آغلايا گلەر نىھىسى يانىندا، دئىھەر: كىت بىرىپوك او دون گتىر، او د ياندىراق، گلدى
 او جدو، گىشتىدى، دئىھەر: كىت بىرىپوك او دون گتىر، او د ياندىراق، گلدى
 او د آپارا دمير شىشى با ساق يانىندا تا دونبويو چىخا دسىن و ئىرسىن.
 گىشتىدى او دونو گىشتىدى، قارقا گلەر او د آپارا دمير شىشى با سارلار،
 يانىندا، دونو چىخارىپ وئەر، يىدى، ايشدى، مطلبىيەن يېتىيىشدى.

٩ - قوجا

بیز قوجا وا رایدی، آروادینا دئیه ر: چوره کیا پ گندیم ایشلەمەگە،
گندەر گئورەر، بیولدا بیز قیل یوماقى دوشۇبدور، گوتورەر قويا رجىبىنە
بیز آز گندەر گئورەر، بیز آز دا قوقازان تۈكۈلۈبدور. اونلارى دا یېغا و
تۈکۈر جىبىنە، گندەر چاتار قىيرخ دانا دئوھ، گئورەر بۇ دىۋزا دلار بىت
لەنپىرلر، قوجا دابىنا اىدەربىتەنەمگە، قوقازانلارى چىخا رىز و لۇرار
داش اوستونە و جىفەغىللار، دئولر دئیه رلر: قوجانىن بىتى هەربىرى بیز
اڭلەدىر گئورەن گوجو نەقىدەر دىيە ئەسەردن بە قوجانى دئولر آپا رىپەلارچولە
گورزو دە وىرەرلر قوجايىا بىردا نا گۇ گىرجىن گورزو نا ايشيقىنە گلەر
گورزو بوراخاندا گوگىرجىن قالار آستىندا. آخىام چاغى دئولر گلېب
دئیه رلر: بىزىكى بىرزاد توتا بىلەمەدىك سن نە توتموسان؟

دئیه ر: گەرزو حا والا وئىدىم بىلەمەدىم چىنەدىر، بىرندەدىر، فا -
بىيەرى آستىندا، گئورەرلر بىردا نا گوگىرجىن قالىب، اونو شامدا يېپىرلىر
گئنە سەردىن قوجانى كېتىرەرلر چولە، گئنە گورزو شوقىنە بىردا نا گوگىر-
چىن گلەر، گورزو آتار، گئنە گوگىرجىن قالار آستىندا، او گىنچەدە اونسو
شامدا يېپىرلىر، دئولر ئىچە قول وقرار قويا لار قوجانى اولدورسونلىر،
قوجا اشىیدەر، گندەر بىرخندىق قازار، اورادا ياتار، بىز داش كىچەيە
چولار قوبىار اوز يېرىنە اوشلار دا، كىچەنى گورزو دەن او قەدر دوگىرلىر،
تىكە اىدەرلر، سەردىن گئورەرلر قوجا اولەمەيىب. دئیه رلر: قوجا
با با يىوخدا نە گورموسۇن؟ دئیه ر: بىلەمیرم، دىكىلەچكىدى - مىكىلەچكىدى
ايکى دانا دوشدو اوستومە. دئیه رلر: آه دەسى ياندى نە گوجلو قوجا
دىر، گئنە دانلا كىچە قرا رە قوبىارلار قوجانى اولدورسونلىر، ائلە گئچىن
كىچەكىمى داشى چولار كىچەيە اعزو گندەر خىنقدەر ياتار، دئولر گئورەرلر
قوجا سەددەدە اللەم ىلى چۈپىرىپ. دئیه رلر: قوجا با با بوكىچەنە گوردون؟
دئیه ر: واللە بىلەمیرم ايکى دانا دىكىلەچكىدى - مىكىلەچكىدى دوشدو
اوستومە. دئیه رلر قوجا با با ياخشىلىقى يىخدور بورادا قالان سن گل
گئتكىلىن. دئیه ر: با لام من سىزايىلن دوز چورەك يئمىش، هارا گندىم؟
قوجانى با لا جا دئو گوتورەر گندەر، قوجا بىردا نا سەپر بىز آلار.
دئو دئیه ر: قوجا با با سەتىن كى، هەنج گوجون يىخدور، بىر گوجون سال
گئورەك نەقىدەر دىيە؟ دئیه ر من سىزايىلن دوز چورەك يئمىش مگر من گوجوم
ساللام سەپر بىزى با سار دئوين بويىنۇدان. دئیه ر: قوجا با با جان
گوجون قوربا ن گوجون چك - گوجون قوربا ن گوجون چك.